

20 november 2024

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

PROFIELWERKSTUK FORMEEL KOPPELEN AAN VOORBEREIDING HOGER ONDERWIJS (uiteraard inhakend op wat er nu al is met de SKC)

1 Inleiding

Er verschenen en verschijnen nog steeds veel rapporten, beschouwingen over allerlei onderzoeken die worden gedaan, veelal gesteund en gefinancierd door de overheid. Een van de onderwerpen is de 'aansluiting op het hoger onderwijs', vanuit het mbo dan wel het havo/vwo. Daarbij zijn ook veelal hogescholen betrokken die alleen of in een regionale setting hun studenten bevragen rond een groot aantal zaken die mogelijk meespelen bij het 'studentsucces' – een begrip dat overigens allerlei invalshoeken kent. In het afgelopen decennium is vaak geprobeerd te achterhalen waarom studenten stoppen met een studie (uitvallers) of van opleiding wisselen (switchers) en of er dus opties zijn om al voorgaande aan de start met een Ad of Bachelor met activiteiten te komen die wetenschappelijk onderbouwd leiden tot meer studentsucces. Er werden diverse resultaten geboekt, op basis van projecten waarvoor de overheid budgetten beschikbaar stelde. Maar als het gaat om structurele en langdurige verbeteringen, is het erg lastig om aan te tonen op welke aspecten het meeste succes is geboekt. Dat heeft mede te maken met de dynamiek aan beide kanten van de grens tussen het voortgezet en het hoger onderwijs, met elkaars eigen verantwoordelijkheden.

Onlangs bleek uit een studie nog weer eens dat veel studenten in de propedeuse het gevoel hebben te weinig gelegenheid te hebben gehad om zich een goed beeld te vormen van bepaalde opleidingen en wat er zoal van belang is om 'succesvol' te studeren. Dat kan natuurlijk allerlei redenen hebben, toch ook wel vanwege de inzet van een a.s. student zelf maar mede gezien de mogelijkheden die worden geboden om bepaalde relevante informatie te verkrijgen. Maar het is uiteraard gewoon zo dat de aanpak nooit echt optimaal kan worden, met het matchen van de opties die de a.s. student voor zichzelf in gedachten heeft en de scenario's die een hogeschool kan bieden ter ondersteuning, vooral ook in een bredere context.

In wettelijke zin wordt de voorlichting en het verstrekken van allerlei gegevens aan de instelling overgelaten, over hoe dat wordt aangepakt. Dat gebeurt via de eigen website, maar met inzet van kanalen zoals 'studiekeuze123' en andere websites (soms met steun van de overheid, maar veelal ook gewoon commercieel opgezet). Zie artikel 7.15 van de WHW voor een aantal zaken die OCW vindt dat ze in de voorlichting thuishoren, zodanig dat de a.s. studenten een goed oordeel kunnen vellen over wat een hogeschool zoal biedt. Gezamenlijk als instellingen werken ze op basis daarvan ook mee aan die websites die de overheid steunt. Daarop is steeds meer relevante informatie te vinden, bruikbaar voor a.s. studenten, heel divers en uitgebreid. Maar dan is het zo dat het zonder een bepaalde deskundige begeleiding (decaan, mentor, studiecoach...) nog steeds lastig zal zijn om daarop de juiste keuze te baseren, in een fase die toch al 'turbulent' is voor jongeren (maar ook werkenden...).

Wat ook in dit kader wettelijk is geregeld is het hebben van een 'studiekeuzecheck (SKC)' oftewel het kunnen volgen van 'studiekeuzeactiviteiten' die door de instellingen moeten worden georganiseerd. In dit nummer gaan we daarnaar kijken, maar willen we vervolgens een voorstel doen om de SKC op een nader vast te stellen wijze te koppelen aan het 'profielwerkstuk' dat havo- en vwo-leerlingen moeten maken. Voor het mbo is er al een 'keuzedeel voorbereiding hbo', waar we ook nog even op terugkomen.

2 Studiekeuzecheck

Een van de acties die de overheid alweer een behoorlijke tijd geleden ondernam in het kader van het 'voorbereiden op het hoger onderwijs', was het vervroegen van de datum van inschrijving. De datum 1 mei werd daarvoor in de wet opgenomen, echter wel zonder als a.s. student het recht te verliezen om zich onder bepaalde in diezelfde wet genoemde (toch wat ingewikkelde) voorwaarden daarna nog gewoon te kunnen aanmelden. Het is simpel zo dat iemand die zich voor 1 mei aanmeldt, in ieder geval het formele recht heeft op een zgn. 'studiekeuzecheck', bij de betreffende hogeschool. Dit staat in de WHW:

Indien de betrokkene zich uiterlijk op 1 mei voor een of meer opleidingen heeft aangemeld op de wijze, bedoeld in artikel 7.31a, eerste lid, heeft hij het recht deel te nemen aan door de instelling met betrekking tot de desbetreffende opleidingen te organiseren studiekeuzeactiviteiten. Het instellingsbestuur kan besluiten dat de betrokkene verplicht is deel te nemen aan de studiekeuzeactiviteiten.

Er worden door de overheid allerlei randvoorwaarden aan de 'studiekeuzeactiviteiten' (dus in de praktijk 'studiekeuzecheck' genoemd), maar de 'aard en inhoud' ervan zijn ook hierbij geheel aan de hogescholen en universiteiten. Dat heeft geleid tot een bonte lappendeken aan invullingen, met soms stevig opgetuigde activiteiten maar soms probeert een instelling het simpel te houden voor de a.s. student, ook omdat alles veel tijd kan vragen – naast wat in de examenklas moet worden gedaan. In de annex hebben we een paar voorbeelden opgenomen, van de websites geplukt, om die diversiteit te laten zien, als de overheid geen verdere kaders en regels opneemt in de wet.

3 Profielwerkstuk havo/vwo en hbo-activiteiten – nu al 'gekoppeld'

Ons voorstel is om het maken van een profielwerkstuk op het havo en vwo te koppelen aan deze SKC, in een formele zin. Op dit moment is het – uiteraard – al zo dat er allerlei hogescholen zijn die leerlingen de helpende hand bieden door op hun website allerlei handreikingen te plaatsen over 'hoe kom je tot een goed werkstuk'. Kijk maar eens op deze website van de Hogeschool Rotterdam: <https://www.hogeschoolrotterdam.nl/voorlichting/begeleiding-en-voorzieningen/profielwerkstuk/onderwerp-kiezen/>

Er worden onderwerpen aangereikt, met een verwijzing naar de profielen die daarbij passen, welke vakken van belang zijn en... welke opleidingen bij de HR in het verlengde daarvan zijn te kiezen. Met andere woorden, het is prachtig communicatie- en wervingsinstrument dat tevens wordt gebruikt als een 'keuze-kiezer-hulp'. Prima, naast alles wat er al is, om zo een havo/vwo-hbo-brug te slaan en tevens aan te geven dat er opleidingen zijn die aansluiten bij zo'n profielwerkstuk. Kijk zelf maar hoe deze 'tool' in elkaar steekt, als het niet al bij uw instelling op een vergelijkbare wijze is geregeld.

Daarnaast zijn er hogescholen die op een andere, meer indirecte wijze, activiteiten aanbieden aan a.s. studenten en daarmee ook een link hebben met het profielwerkstuk. Het gaat te ver om deze allemaal hier aandacht te geven, daarom een voorbeeld van hoe Avans het aanpakt. Het gaat om het aanbieden van een aantal 'hbo-voorbereidingsprogramma's' die leerlingen kunnen volgen op de hogeschool, vooral om meer te weten te komen over de cruciale aspecten van de betreffende opleidingen. Over dat aanbod en de vormgeving die wordt gehanteerd is van alles na te lezen via deze link: <https://www.avans.nl/studeren/studiekeuze/hbo-voorbereidingsprogramma>.

Hier een stukje toelichting van deze website geplukt.

Alles uit de programma's kun je gebruiken voor je profielwerkstuk. Als jouw opdracht van het hbo voorbereidingsprogramma met een voldoende is beoordeeld, ontvang je een certificaat voor deelname. Je beoordeling ontvang je later in de mail. Deze beoordeling gaat ook naar de contactpersoon van je school, die dit resultaat mee kan nemen in de afronding van jouw profielwerkstuk.

4 Profielwerkstuk havo/vwo en hbo-activiteiten – voorstel m.b.t. SKC

Deze voorbeelden en alle andere activiteiten die in deze context zijn te vinden binnen het hbo, geven aan dat het profielwerkstuk mede als een prima, geschikt en bijzonder relevant middel kan fungeren om a.s. studenten te helpen bij een studiekeuze. Hogescholen leggen op hun eigen wijze een verband daartussen en stoppen er ook veel energie in om daar inhoud aan te geven.

Het voorstel dat we hier willen neerleggen is om met elkaar als OCW, VH, VO Raad en mogelijk nog andere bij de aansluiting vo-hbo betrokken organisaties (Lica, studentenorganisaties) te gaan bezien op welke wijze het maken van een profielwerkstuk door een havist of vwo'er valt te koppelen

aan de 'studiekeuzecheck'. Het zijn beide zaken die wettelijk zijn vastgelegd en zich duidelijk lenen voor het inzetten bij de 'studiekeuzeprocessen'. Het lastige is natuurlijk dat het om verschillende wetten gaat, maar dat hoeft op zich geen belemmering te zijn – want bijvoorbeeld de 'regeling aanmelding en toelating hoger onderwijs' bestrijkt ook deze wetten.

Inspiratie is te vinden bij de gegeven voorbeelden en de andere mogelijkheden die de hogescholen nu al aanbieden. Maar wellicht is er ook iets te doen met de volgende twee constructies – en allerlei varianten die zonder meer op basis daarvan zijn te bedenken...

- *Er wordt verbinding gelegd tussen het onderwerp van het werkstuk en het relevante bedrijfsleven in de regio.* Daarbij speelt uiteraard het profiel een rol. De leerling of het groepje leerlingen dat samenwerkt heeft de verplichting om na te gaan welke bedrijven vooral een soort koppeling met de te kiezen hbo-opleidingen hebben. Dat is na te gaan bij de hogeschool, door na te vragen waar veel stages worden gedaan, afstudeeropdrachten worden uitgevoerd, duale studenten hun studie volgen, projecten uitvoeren, enz. Mogelijk kan dit ergens mede op de website van de hogeschool worden gezet, actueel te houden. De leerling kan binnen het werkstuk een hoofdstuk wijden aan een van die bedrijven en aangeven wat de link met de opleiding is. Dat deel wordt ingebracht bij de SKC, op een nader vast te stellen wijze.
- *Vervolgens kan deze leerling of het groepje dat samenwerkt de wens uiten of het mogelijk is te worden gekoppeld aan een hbo-student die stage loopt (of duaal werkt of er 'werkplek-leert' bij zo'n bedrijf.* Daarvoor kan een hogeschool (naar keuze) worden benaderd (die dus vervolgens ook de SKC verzorgt). Er wordt gezocht naar een match, zodanig dat een leerling ook een paar keer het bedrijf kan bezoeken en mag meelopen met die student. Het verslag daarvan wordt in het werkstuk opgenomen, met een reflectie op de werkzaamheden die worden verricht en in hoeverre (kennelijk) het profiel van belang is, met daaraan gekoppelde opleidingen. Dit is geen verplichting als zodanig, al zou het wel interessant zijn om een vormgeving te vinden waarin dit een 'dringend aanbevolen wens' wordt. Het is vooral een lastig scenario omdat er diverse partijen bij betrokken zijn, zonder dat er iets valt af te dwingen. Ook zal moeten worden gekeken naar de tijdsplanning ervan, aan beide kanten.

5 Matchings-dagen PW en SKC

Een optie die in dit kader is mee te nemen, is het in elke regio organiseren met een groep hogescholen die daar zijn gevestigd (voor de Ad en/of de Bachelor), van een zgn. 'Matchingsdag profielwerkstuk en SKC'. Dat wil zeggen dat op een nader vast te moment van het studiejaar bij een van de hogescholen een bijeenkomst met diverse sessies plaatsvindt voor degenen die op hun havo of vwo betrokken zijn bij de profielwerkstukken, als coördinator of begeleider. Daarbij kan informatie gegeven over onderwerpen die geschikt zijn, de mogelijkheden voor de opties die hierboven worden genoemd, en het verder bezien hoe hogescholen behulpzaam kunnen zijn bij het schrijven van de werkstukken en voor welke aspecten.

Hiervoor zal wel een algemeen format kunnen worden bedacht 'met z'n allen'. Mogelijk is er samen met OCW te bezien of er een apart budget voor kan vrijkomen, op basis van dat format en de inzet die daarbij dient te worden gepleegd.

6 Keuzedeel voorbereiding hbo bij het mbo

Toch ook nog even iets over de doorstroom mbo-hbo. Daarvoor zijn in het verleden allerlei soorten keuzedelen ontwikkeld, ook een programma als het gaat om de doorstroom in het algemeen. Bij het ontwerpen ervan is bekeken of dit keuzedeel een 'nadere vooropleidingseis' zou kunnen worden, als kan worden onderbouwd dat daarmee het 'studentsucces' significant valt te verbeteren. Dat bleek niet het geval te zijn.

Daarna werden bepaalde koppels mbo-hbo zodanig benoemd dat er aanvullende eisen door een hogeschool zelf konden worden gesteld. Dat leidde in diverse regio's tot mooie scenario's met wederzijdse inbreng vanuit het mbo en hbo. Toch besloot OCW na een aantal jaren terug te keren naar de 'oude' afspraken nl. dat elke mbo'er zonder enige eis naar elke hbo-opleiding mag doorstromen met een diploma op niveau 5.

Natuurlijk doen deze mbo'ers ook mee in alle reguliere gevallen mee aan de SKC. Misschien is er toch iets te doen met het 'algemene keuzedeel voorbereiding hbo' of een deel ervan (mogelijk gekoppeld aan de 'beroepsvoorbereiding) om de link met de SKC te kunnen leggen...

Annex

Voorbeelden van de opzet van de studiekeuzecheck (gehaald van de hogeschoolwebsites)

Hogeschool Rotterdam

De studiekeuzecheck bestaat uit een studiekeuzeadviesgesprek met de gekozen opleiding. Ter ondersteuning van dit gesprek kan de opleiding je vragen (een) aanvullende activiteit(en) te doen, zoals het uitvoeren van de startmeter (digitale vragenlijst), het aanleveren van je LOB-cv, het opstellen van een portfolio, het schrijven van een motivatiebrief, het meenemen van een recente cijferlijst, het geven van een presentatie of het bijwonen van een onderwijsactiviteit.

Hanzehogeschool

De inhoud van de studiekeuzecheck kan verschillen per opleiding, maar bij elke opleiding bestaat de studiekeuzecheck uit minimaal twee onderdelen en een van deze onderdelen vindt plaats op de opleiding. Je kunt bijvoorbeeld worden uitgenodigd voor een matchingsgesprek nadat je een online vragenlijst hebt ingevuld of je maakt een praktijkopdracht en doet een toets en hebt aansluitend een gesprek. Wil je weten hoe jouw studiekeuzecheck eruit ziet, kijk dan bij de opleiding van je keuze.

Hogeschool Utrecht

De studiekeuzecheck bestaat uit een digitale intake in combinatie met een matchingsdag of een (online) adviesgesprek. De studiekeuzecheck is verplicht voor alle voltijd- en duale bachelor- en associate degree-aanmelders. Nadat je de studiekeuzecheck volledig hebt doorlopen, ontvang je een (niet-bindend) studiekeuzeadvies.

Hogeschool Inholland

De SKC bestaat uit de volgende onderdelen:

1. **Online vragenlijst**

Alle opleidingen vragen je een online vragenlijst in te vullen. In de vragenlijst kan gevraagd worden naar je huidige studiesituatie, welke studiekeuze-activiteiten je gedaan hebt, je motivatie, talenten en valkuilen.

2. **Huiswerkopdracht**

Voor een aantal opleidingen moet je, naast de online vragenlijst, ook een huiswerkopdracht maken.

3. **SKC-activiteit**

Na het afronden van jouw online vragenlijst ontvang je meer informatie over de SKC-activiteit bij jouw opleiding. Dit betekent dat je deelneemt aan een activiteit op locatie of online.

4. **SKC-advies**

De SKC wordt afgerond met een advies voor het volgen van de opleiding. Het advies kan voor jou bindend zijn (voor de februari-instroom is het SKC advies altijd bindend).